

Materiały i Sprawozdania
Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego
za rok 1993
Rzeszów 1994

Maria Zielińska

Osada i cmentarzysko z młodziej epoki brązu w Sanoku-Olchowcach

Stanowisko w Sanoku-Olchowcach oznaczone numerem 16, zostało odkryte w trakcie badań AZP przez J. Bobera. W ścianie wyrobiska czynnej piaskowni zostały zauważone bryły polepy, węgle drzewne, kamienie i fragmenty ceramiki z epoki brązu.

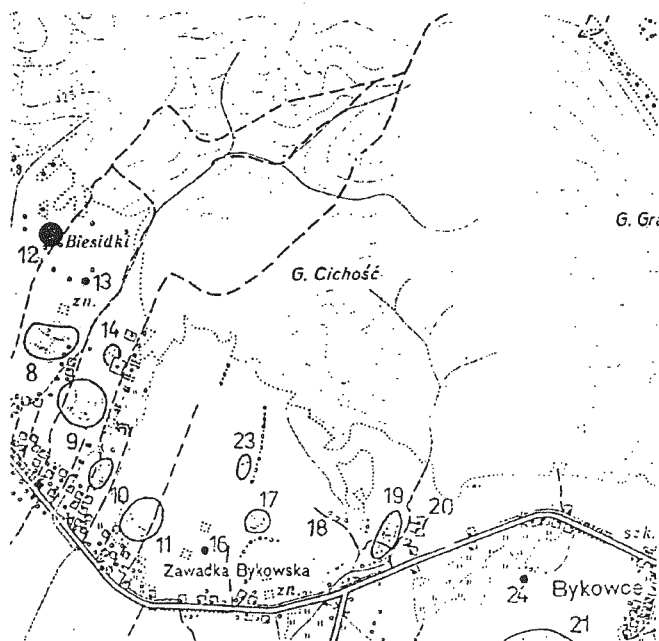
Stanowisko położone jest na wzniesieniu usytuowanym na północny-wschód od szosy Sanok—Przemyśl i na południowy-zachód od pasma Gór Słonnych.

W dwu sezonach wykopaliskowych, w 1992 i 1993 roku przebadano 590 m² obejmując wykopami teren już zniszczony i teren najbardziej zagrożony przez wybieranie piasku. Na całej wymienionej powierzchni warstwa orna (wcześniej były tu pola i pastwiska) i kulturowa została zniszczona przez erozję i niwelację do głębokości 20—110 cm. Obrywające i obsuwające się kilkietrowe ściany wyrobiska częściowo niszczyły i równocześnie ujawniały obiekty — jamy, których wypełniska bardzo słabo odcinały się od piaszczystego calca. Odślonięto i wyeksplorowano 27 jam. W planie posiadały one owalny lub okrągły kształt, ścianki były najczęściej cylindryczne, a dna zakończone płasko lub nieckowato. Wymiary jam były zróżnicowane: największej na pierwszym zachowanym poziomie wynosiły 3,2 x 1,7 m, a średnica najmniejszej około 1m. Obiekty te wypełniał piasek identyczny jak zalegający w najbliższym otoczeniu, jedynie ze śladami drobnych węgielków drzewnych i polepy, bądź piasek tworzący kolorystyczną mozaikę w zależności od ilości znajdującej się w nim polepy, spalenizny, a także popiołu, drobin kości, kamieni i fragmentów ceramiki. Na podstawie analizy wymiarów, kształtów i zawartości wypełnisk obiektów wkopanych w ziemię trzy z nich należy interpretować jako jamy mieszkalne, natomiast funkcje pozostałych mogły być gospodarcze lub odpadkowe.

W najbliższym sąsiedztwie jednego ze skupisk jam odślonięto cmentarzysko ciałopalne składające się z 19 grobów popielnicowych. Wszystkie naczynia pogruchothane przez spychacz, tkwiły w calowym piasku, tylko jedno znajdowało się w jamie grobowej, a raczej widocznym jej zakończeniu, o zachowanej miąższości 2—3 cm. We wszystkich grobach wystąpiły spalone kości — wewnątrz popielnicy lub tuż przy niej. Prawie w każdym grobie oprócz

popielnicy stwierdzono obecność innych naczyń. Pomiedzy popielnicami wystąpiło skupisko kości, również na calcu, prawdopodobnie pozostałość grobu jamowego, w pobliżu którego znaleziono dwa fragmenty brązowej nóżki szpili. Również za pozostałość grobu uznano zniszczony obiekt dość płytko wkopany w ziemię o wymiarach około 70 x 50 cm, z bardzo zbitą, przepaloną ziemią, węgielkami, popiołem, drobnymi kośćmi i ułamkami naczyń.

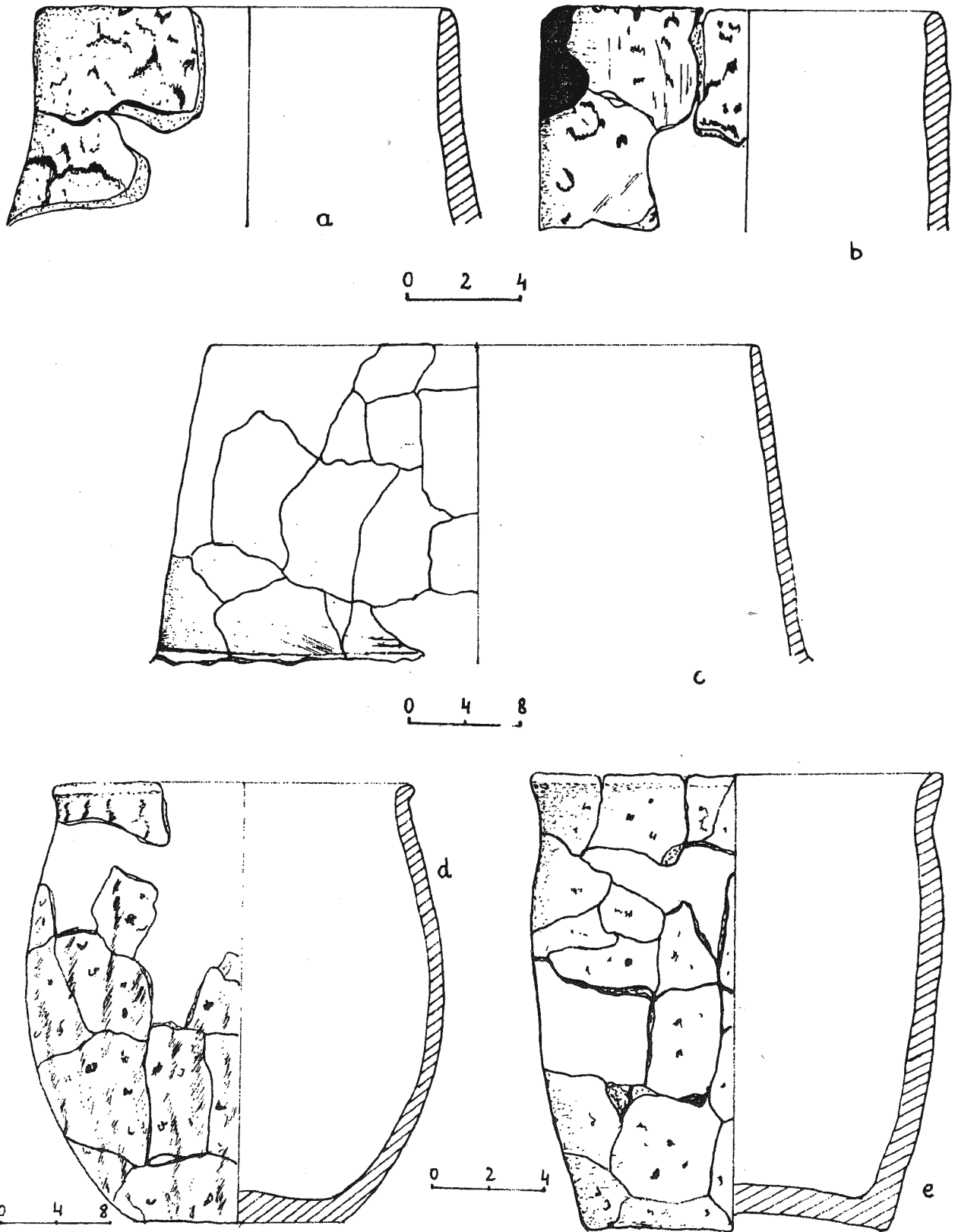
Naczynia z grobów w dużej mierze można było zrekonstruować, natomiast ceramikę z jam można sklasyfikować na podstawie odtworzonych ich poszczególnych partii. Pod względem techniki, technologii form naczynia z cmentarzyska i z osady nie wykazują żadnych różnic.

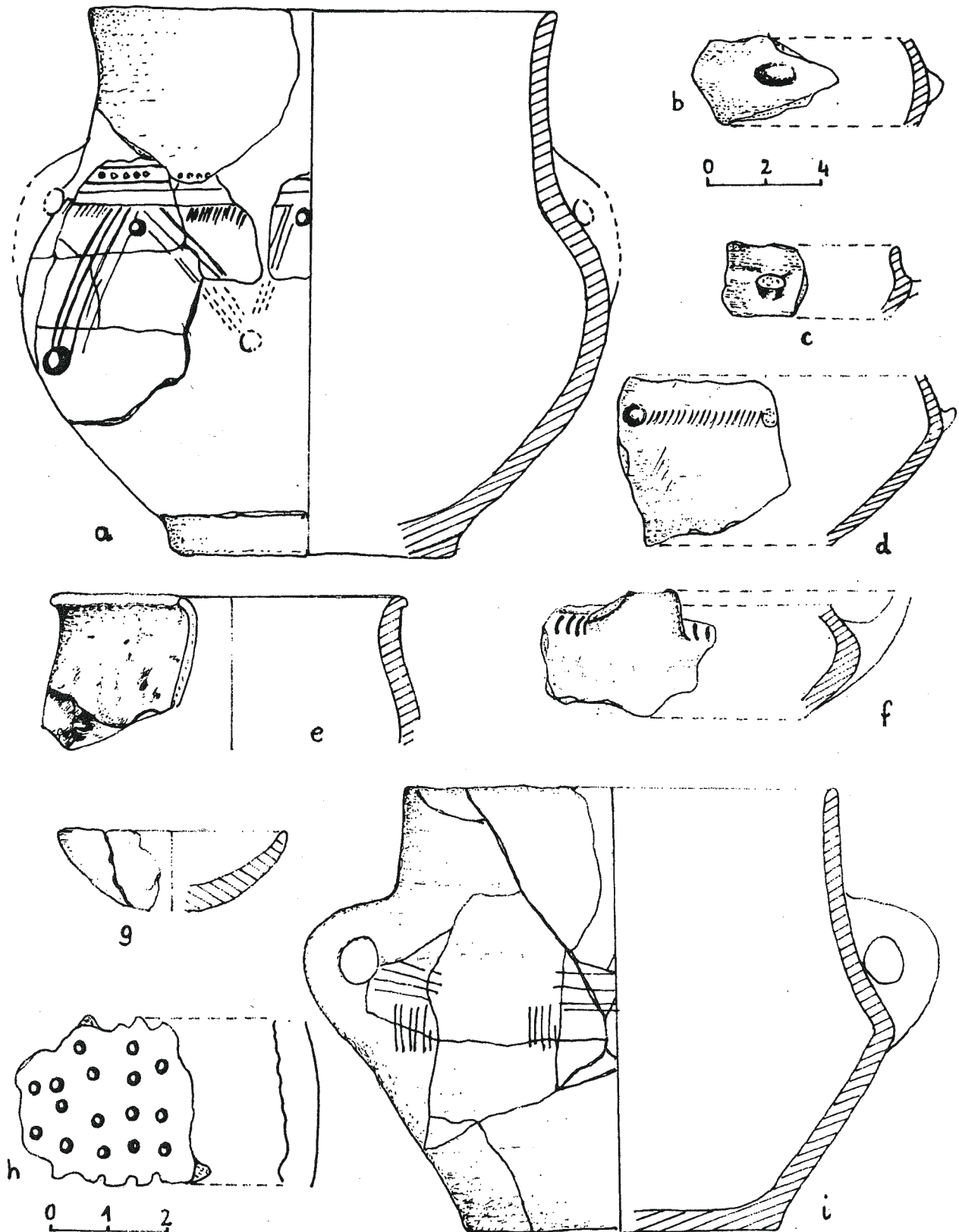
Ryc. 1. Lokalizacja osady i cmentarzyska z epoki brązu w Sanoku-Olchowcach

Abb. 1. Lokalisierung der Siedlung und des Gräberfeldes aus der Bronzezeit in Sanok-Olchowce

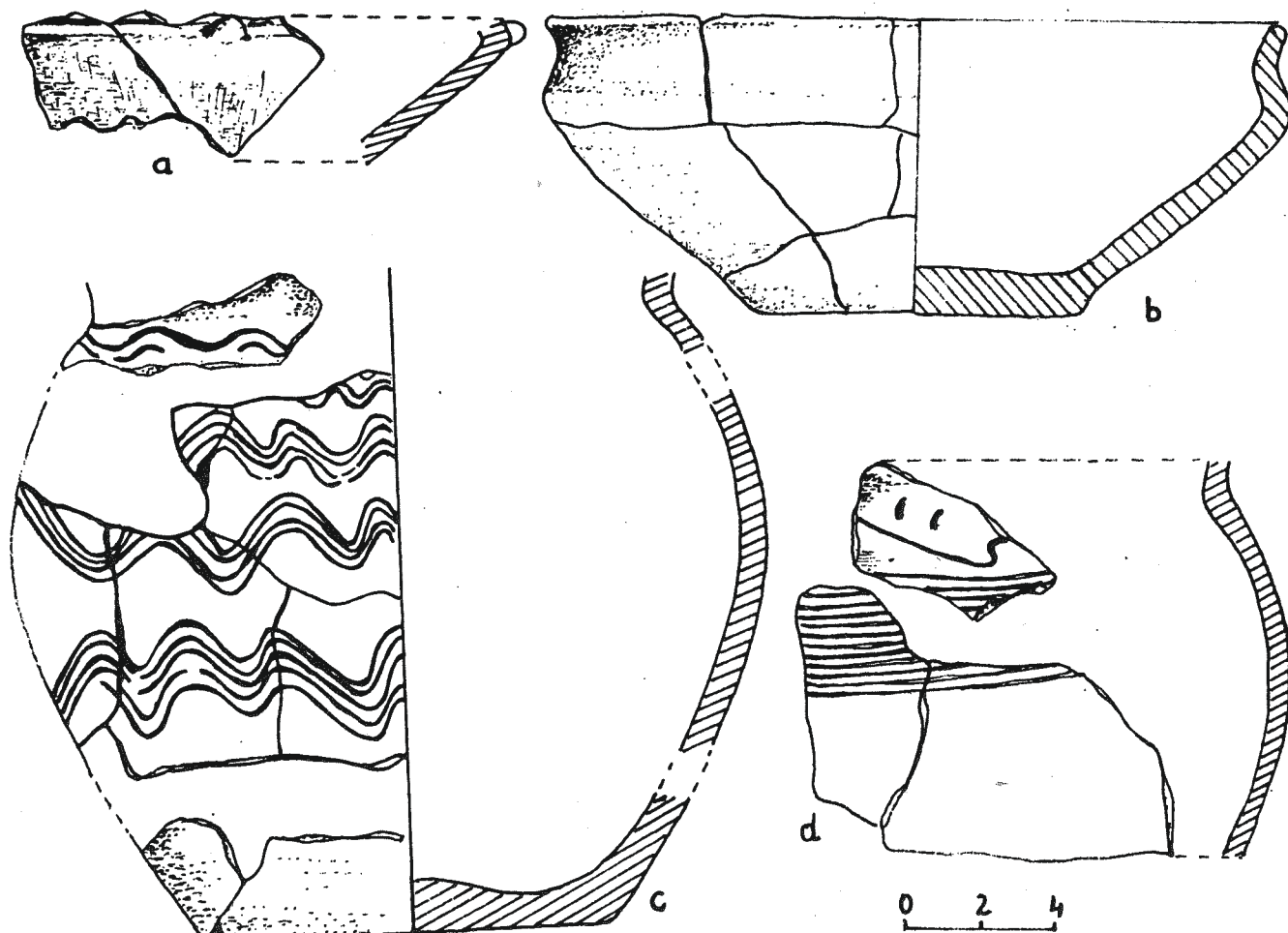
Рис. 1. План поселения и могильника эпохи бронзы в Санок-Ольховцах

Tabl. I. Sanok-Olchowce, woj. Krosno, stan. 16. Ceramika z osady — a, b. Ceramika z grobów — c, d, e
 Taf. I. Sanok-Olchowce, Wojewodschaft Krosno, Fundstelle 16. Keramik aus der Siedlung — a, b. Grabkeramik — c, d, e
 Табл. I. Санок-Ольховце, воев. Кросно, стоянка 16. Керамика из захоронений — c, d, e

Tabl. II. Sanok-Olchowce, woj. Kosno, stan. 16. Ceramika z osady — b, c, d, f, g, h. Ceramika z grobów — a, e, i
 Taf. II. Sanok-Olchowce, Wojewodschaft Krosno, Fundstelle 16. Keramik aus der Siedlung — b, c, d, f, g, h. Grabkeramik — a, e, i
 Табл. II. Санок-Ольховце, воев. Кросно, стаянка 16. Керамика из поселения б, с, d, f, g, h. Керамика из захоронений а, е, i

Tabl. III. Sanok-Olchowce, woj. Krosno, stan. 16. Fragment naczynia z osady — a. naczynie z grobu — b. Ceramika wczesnośredniowieczna — c, d

Taf. III. Sanok-Olchowce, Wojewodschaft Krosno, Fundstelle 16. Gefäßfragment aus der Siedlung — a. Grabgefäß — b. Frühmittelalterliche Keramik — c, d

Табл. III. Санок-Ольховце, воев. Кросно, стоянка 16. Фрагмент сосуда из поселения- а. Сосуд из захоронения- б. Раннесредневековая керамика — c, d

Wśród nich wydzielono następujące formy:

- garnki grubościennie i średniej grubości, o esowatym profilu, o gładkiej lub chropowatej i pionowo obmazywanej palcami powierzchni (tabl. I, a, d—e; II, e)
- wazy dwustożkowate o dość ostrym załomie, składające się z dwóch stożków i zaokrąglonym brzuścu i różnie uformowaną górną partią (tabl. I, b—c; II, a, i). Ich motywami zdobniczymi były pionowe, ukośne i poziome żłobki i kreski, linie, ryte, płytkie dołki, doklejone guzki różnego kształtu i kombinacje tych motywów. Niektóre egzemplarze posiadały ucha.
- misy profilowane (tabl. III, a—b)
- czerpaki, czarki (tabl. II, b—w, g)
- naczynia sitowate (tabl. II, h)

Wymienione formy różniły się też sposobem przygotowania surowca i techniką wykonania. Garnki lepiące były z gliny schudzonej piaskiem różnej grubości, okrucami ceramiki, średnio i gruboziarnistym tłucznem granitowym i czarnym rogowcem menilitowym. Dna i ścianki są znacznej grubości, powierzchnie nierówne a wypał stosunkowo słaby. Natomiast wazy i pozostałe wyszczególnione formy wykonane zostały z gliny z domieszką, której domi-

nującym składnikiem był drobny piasek lub z gliny schudzonej podobną domieszką jak garnki tylko znacznie drobniejszą. Ścianki tych naczyń są odpowiednio cieńsze, powierzchnie starannie wygładzone, a wypał dobry.

Ponieważ w trakcie badań oprócz fragmentów trzonka szpili z brązu pozyskano wyłącznie ceramikę, zabytki te są jedyną podstawą przy ustalaniu chronologii tego stanowiska. Częściowo zrekonstruowane naczynia porównać można z materiałem pochodzącym z obiektów odkrytych przez M. Parczewskiego, po tej samej stronie Sanu, na wielokulturowym stanowisku w Sanoku-Białej Górze i z zabytkami z cmentarzyska w Bachórze-Chodorówce, badanego przez M. Gedla. Osadę i cmentarzysko w Olchowcach datować można również na młodszą epokę brązu. Natomiast określenie przynależności kulturowej wymaga przebadania większej ilości stanowisk, a także pozyskania pewniejszych wyznaczników chronologicznych.

Na zakończenie należy wspomnieć, że w jednym z wykopów odkryto skupisko ceramiki wczesnośredniowiecznej (tabl. III, c—d) co jest być może zapowiedzią odkrycia kolejnych etapów osadniczych na tym stanowisku.

Maria Zielińska

Die Siedlung und das Gräberfeld aus der jüngeren Bronzezeit in Sanok—Olchowce

Zusammenfassung

Die Fundstelle Nr. 16 in Sanok-Olchowce, auf dem Gebiet der Sandrube gelegen und teilweise zerstört, wurde 1992 und 1993 untersucht. Freigelegt und untersucht wurde ein Teil der Siedlung und des in der Nähe gelegenen Leichenverbrennungsgräberfeldes. Die in die Erde eingetieften Objekte bezeichnete man als drei Wohn- und vierundzwanzig Wirtschaftsgruben. Auf dem Gräberfeld wurden 19 Urnengräber und 2 Grubengräber freigelegt. Die

Keramik aus den Gruben und Gräbern ist einander sehr ähnlich und das sind s-förmige Töpfe, oft senkrecht beschmiert, zweikegelige Vasen, Schüssel, Schälchen, Schöpfkellen, Siebgefäße. Aufgrund der Analogien mit der Keramik aus der mehrere Kulturen umfassenden Siedlung auf Biała Góra (Weißberg) in Sank und aus dem Gräberfeld in Bachórz-Chodorówka ist die Fundstelle auf die jüngere Bronzezeit zu datieren.

Мария Зелиньска

Поселение и могильник младшей бронзовой эпохи в Санок-Ольховцах

Резюме

Стоянка 16 в Санок-Ольховцах расположена на территории песчанного карьера, и частично повреждена, исследовалась в 1992 и 1993 гг. Была открыта и исследована часть поселения и расположенного рядом урнового могильника. Объекты углубленные в земле определены как три жилые ямы и двадцать четыре хозяйственные. На могильнике было обнаружено 19 урновых и 2 ямовых погребения. Керамика

из ям и погребений очень похожа друг на друга. Это сосуды с зигзагоподобным разрезом, часто вертикально обмазанные, двухконические вазы, мисы, чашки, ковшы, сосуды-сита. По аналогии с керамикой из многокультурного поселения на Белой Гуре в г. Санок и с могильника в Бахуже-Ходорувке, исследуемую стоянку можем датировать младшей эпохой бронзы.